

Fagfolk er lik luftambulanseberedskap

Luftambulansetjenesten i Norge er i krise. Bare flaks og iherdig, improvisert innsats har hindret at liv har gått tapt. Ansvaret er regjeringens. De har bestemt at anbudskonkurransen skal skje uten virksomhetsoverdragelse. Det skal konkurreres på de ansattes lønns- og arbeidsvilkår, for å spare penger. Slik skal regjeringen effektivisere helsevesenet. Så lite er en nasjonal nødtjeneste verdt.

Luftambulansen redder liv. Tjenesten står nå overfor det mest omfattende operatørbytte siden luftambulansen ble opprettet i 1988. Men i denne anbudsprosessen ble det ikke lagt inn krav om å sikre nøkkelpersonell. Det ble ikke satt krav om virksomhetsoverdragelse. Dette har ført til pilotflukt fra dagens operatør. 13 prosent av pilotene har allerede sluttet. Flyteknikere vurderer det samme. Kompetanseflukten er årsaken til den krisen vi er oppe i.

Regjeringen og helseforetakene hadde bestemt seg på forhånd. De verdsatte ikke erfaring og kompetanse – tjenestens viktigste ressurs. Det var konkurransen som var viktigst. Som administrerende direktør i Luftambulansetjenesten HF, Øyvind Juell, uttalte det i Altoposten 9/2-18: «Anbudskonkurranser bidrar til nyttekniping på mange områder, også innen lønns- og arbeidsvilkår for ansatte». Klarere kan vel det ikke sies. Begrepet «nyttekniping» har fått en ny valør. Den har ført til nasjonal beredskapskrise.

Torsdag 7. juni skal Stortinget gjøre vedtak i saken om luftambulansetjenesten. Helse- og omsorgskomiteens innstilling til saken er nådeløs. Den gir regjeringen ansvaret. En samlet komite beskriver situasjonen som svært alvorlig. Det kan ikke herske usikkerhet om hvorvidt folk som er akutt syke, får hjelp. Det er totalt uakseptabelt for samfunnssikkerheten.

Anbudsprosessen framstår helt uten troverdighet.

Styreleder i Helse Nord RHF var klart inhabil i saken. Lønns- og arbeidsbetingelser til selskapet som driver i dag, ble lekket til det firmaet som vant anbudet. Vinnende tilbyder scorete dårligst på beredskap og kvalitet, fordi de kuttet i fly og piloter. Likevel vant de anbudet. Prisen var viktigere enn landets beredskap. Det ble ikke gjennomført risiko- og sårbarhetsanalyser. Beredskapskonsekvenser et tap av nøkkelpersonell ville gi, ble ikke vurdert. Planer for mulig kompensering av tiltak, forelå ikke.

Luftambulansetjenesten HF gjemmer seg bak EØS-avtalen og nekter å offentliggjøre sin juridiske betenkning på spørsmålet om virksomhetsoverdragelse. Det er useriøst. At EØS – reglementet står i veien for virksomhetsoverdragelse er tilbakevist av flere av landets ledende jus-eksperter. Anbudsreglene har ikke som formål å åpne for konkurranse om lønns- og arbeidsvilkår. Helseforetakene får finne andre forhold å konkurrere på, enn på arbeidstakernes rettigheter.

Nå pøser helseminister Høie på med nye, dyre kompenserende tiltak. Krisen har allerede kostet samfunnet mange, mange millioner. Og dyrere vil det bli. Men å sikre virksomhetsoverdragelse – å sikre nøkkelpersonellet i tjenesten, er fremdeles fjernet for regjeringen. Derfor trengs nå et klart og tydelig vedtak i Stortinget. Som ikke er tolkbar, og som sikrer erfarne piloter og flyteknikere en fremtid i tjenesten. En annullering av kontrakten er da uunngåelig.

Per Olaf Lundteigen,
Kjersti Toppe,
stortingsrepresentanter (Sp)

Pøbelgran

En liten kommentar fra en som ferdes daglig i skogen, i forbindelse med den stadige fordømmelsen av skogplantingen. Jeg må innrømme at her er det mye jeg ikke forstår.

Man sier at grana sprer seg vilt omkring, og det skal være skadelig. Det er ikke sant. Den sprer seg kun der jorda har vært snudd, langs grøfter og skogsveier. Granfrøene har ingen sjanse i lynn og gress. Hvis jeg en ytterst sjelden gang kommer over gran som vokser på slike steder, er det fordi noen unger har lekt med kongler og kastet dem fra seg, og fra en kongle kan det vel tenkes at sjansen for frøene til å spire er noe større, enn for løse frø som henger i gresset. Jeg er ikke fagmann, og kan ikke annet enn legge sammen to og to og bruke øynene.

Hva er det som sprer seg over alle grenser? Det er jo innavlet kronglet bjørkekratt som sprer seg helt vilt absolutt alle steder bjørk kan vokse. Jeg synes ikke det er stygt, men det brukes jo ikke til noe, og enkelte steder begynner det å bli ganske ufremkommelig.

Jeg eier ikke en flekk skog selv, men jeg skjønner ikke hva denne heksejakten på skogeierne har med miljøvern å gjøre. Grana trives jo her, men det gjør slett ikke den som kalles for norsk-gran. Den stammer fra Sentral- og Østeuropa og har i tidens løp spredt seg helt til Nordnorge der vekstvilkårene for den er helt marginale. Det er Alaska-grana som trives i fjæresteinene, og som kommer fra et landskap som ligner på Nordnorge. Avstanden fra Nordnorge til disse to opprinnelige gran-typene er begge tusenvis av kilometer, og det er vi selv som må velge hvilken som skal brukes her.

Poteten vi fikk på 1700-tallet til Norge er langt mer fremmed for oss, for den kom fra Andesfjellene, men hvem vil si at det ikke var en velsignelse at vi fikk den hit? Det har aldri vært hungersnød i Norge etter at poteten ble innført. Jeg liker poteter, og elsker pøbelgran og har plantet den i hagen.

Kristen Falch Jakobsen

Isolasjon av psykisk syke innsatte er uverdigg

Innsatte med psykiske lidelser soner under uverdige forhold i norske fengsler. Isolasjonen de utsattes for gjør dem enda sykere. Ansvarlige myndigheter må iverksette tiltak for disse innsatte slik at de får et behandlingstilbud og at isolasjonen avbrytes.

I norske fengsler sitter det i dag innsatte med så store psykiske lidelser at de ikke klarer å fungere i fellesskap med andre innsatte. Forskning viser at 42 prosent av domfelte har en angstlidelse, 12 prosent er suicidale og 4 prosent har en pågående psykose (Cramer. V. (2014). Forekomst av psykiske lidelser hos domfelte i norske fengsler. Kompetansesenteret for sikkerhets-, fengsels- og rettspsykiatri, Helse Sør-øst, Oslo Universitetssykehus. Funnene i studien ledet blant annet til en felles rapport fra Kriminalomsorgsdirektoratet og Helseledningskontoret med tittelen «Oppfølging av innsatte med psykiske lidelser og/eller rusmiddelproblemer» (2016).)

Under besøk til fengsler kommer jeg ofte i kontakt med innsatte med tegn på psykiske lidelser i fengslens restriktive avdelinger. Dette inkluderer personer som fengslene selv oppfatter som alvorlig sinnslidende, innsatte som har vært isolert på grunn av akutt selvmordsfare og personer med psykiske lidelser som er utelukket etter eget ønske.

Hva finner jeg?

I 2014 ble det første besøket til et fengsel gjennomført under mandatet jeg er gitt for å forebygge tortur, umenneskelig eller nedverdiggende behandling av frihetsberøvede. En hel avdeling hos meg bestående av jurister, samfunnsvitere og psykologer gjennomfører grundige besøk til steder der noen er fratatt friheten. Etter hvert besøk skrives en rapport med beskrivelser av funn og anbefalinger. Rapportene er offentlige og kan leses på sivilombudsmannens nettsider. De fleste anbefalingene blir fulgt godt opp av ansvarlige myndigheter. Bruken av isolasjon mot personer med psykiske lidelser er likevel fortsatt uforandret til tross for hard og gjentatt kritikk av soningsforholdene, nå sist også fra FNs komite mot tortur (CAT).

Det er dessverre flere fengsler vi har besøkt der forholdene

for psykisk syke er under enhver kritikk. Behandlingen bryter med internasjonale standarder og retningslinjer. Ved alle restriktive avdelinger vi har besøkt er de innsatte alene på cella i 23 timer i døgnet. Noen er i luftgård med andre medfanger i en time, andre er i luftgården alene.

I Åna fengsel er jeg bekymret for et urovekkende høyt antall isolerte innsatte, inkludert personer med psykiske lidelser. Mangel på personell gjør at innsatte som fryktes å ville forsøke å begå selvmord, settes på sikkerhetscelle uten å ha forsøkt andre tiltak først. Dette er en gruppe innsatte som burde tilbys samtaler og den menneskelige kontakten de egentlig trenger, framfor en celle med glatte betongvegger, støpt seng og et hull i gulvet for avtrede.

På Ullersmo fant vi innsatte med store psykiske lidelser og lavt funksjonsnivå som ble jevnlig isolert over lang tid i fengselets restriktive avdeling. Manglende behandlings- og aktivitetstilbud kombinert med dårlige fysiske forhold ved avdelingen medførte at mange ble dårligere av å oppholde seg i isolasjon.

Ved avdeling G på Ila finnes en gruppe innsatte som er så psykisk syke at de sitter isolert under uverdige forhold over lang tid. I motsetning til andre fengsler har Ila fått midler til å etablere et eget team som skal bistå med å aktivisere de psykisk syke. De fleste mangler likevel et forsvarlig behandlingstilbud, og mange blir sykere av å sone i isolasjon ved avdeling G.

Ved Bergen fengsel er det også et høyt antall isolerte. Flere har store psykiske lidelser og fengselet har begrensede muligheter til å tilby disse et forsvarlig helsetilbud. I tillegg har fengselet en stor mottaksavdeling der innsatte i praksis sitter under isolasjonslignende forhold over lengre tid. Mange er ute av cellen bare en time hver dag. Den eneste kontakten med andre mennesker er når betjentene vekker om morgenen, serverer middag og foretar rask sjekk av om alt er greit før natrunden tas. Innsatte som soner ved avdelingen forteller om de store påkjennningene ved å sitte isolert, og enkelte har fått påvist isolasjonsskader som følge av oppholdet.

Åpent brev til statsminister Erna Solberg

Har statsminister Erna Solberg medvirket aktivt i Natos arbeid for å få Colombia med som Natos første «Global Partner»?

Colombias president Juan Manuel Santos ble tildelt Nobels Fredspris i 2016, for fredsavtalen som ble inngått mellom Colombias regjering og FARC geriljaen.

Cuba og Norge medvirket aktivt i dette arbeidet, for å få slutt på den årelange blodige borgerkrigen i landet, og etablere fred og forsoning i landet og området. Ved å godta Nato i Colombia bryter president Juan Manuel Santos Tlatelolco-traktaten (1969) som forbyr atomvåpen i Latin-Amerika og Karibia, og Celac Havana Erklæringen (2014) som proklamerer Latin-Amerika og Karibia som en fredssone.

Nato arbeider mot atomnedrustning i FN, tviholder på atomvåpen og en aggressiv førstestlagsstrategi. NATO stod bak militær intervensjon, massiv

bombing, og mord på selvstendige Libyas leder Muammar Gaddafi i 2011. Innføring av Nato i Colombia er et klart brudd med intensjonen om fred og forsoning i landet og området!

Colombias nærmeste nabo Den Bolivarianske Republikken Venezuela har gitt vanlige og fattige folk demokratiske, sosiale og økonomiske rettigheter, og nasjonalisert oljeproduksjonen som ledd i arbeidet. Uhørt for den rike og privilegerte overklassen, som samarbeidet med USA i det mislykte kuppforsøket mot Chavez i 2002 og har undergravd og sabotert økonomien i landet siden.

«Mainstream media» serverer systematisk forvrengt informasjon for demonisering av president Nicolas Maduro og regjeringen, for å legitimere mili-

Bryter med internasjonale standarder

Hva slags mennesker skaper vi i fengsel og hva utsetter vi samfunnet for når de slipper ut igjen etter endt soning?

Bruk av isolasjon er et inngripende tvangstiltak, og personer med psykiske lidelser er særlig sårbare for umenneskelig eller nedverdiggende behandling når de er helt utelukket fra fellesskap. Flere internasjonale konvensjoner og standarder for behandlingen av innsatte omhandler derfor spesielt psykisk syke, og forbyr bruk av isolasjon av denne gruppen hvor det kan medføre en forverring av den innsattes psykiske helse.

Under besøk til fengsler har jeg møtt innsatte som i praksis har sittet isolert over måneder, og i noen tilfeller flere år. Felles for mange av disse er at det på grunn av sikkerhetsrisiko kreves store personalressurser å aktivisere dem. De er derfor sjeldent ute av cella og har begrenset kontakt med andre mennesker. For flere kan det settes spørsmålsteget ved om bruken av isolasjon er den utløsende årsaken til deres psykiske lidelse, noe som i enkelte tilfeller igjen kan medføre langvarig isolasjon.

Flere av disse innsatte vil ikke ha kontakt med fengselshelsetjenesten, og helsepersonell sier de har vansker med å tilby helsehjelp til tross for gjentatte forsøk.

Kasteballer

Gjennomgang av vedtak, logger og rapporter viser at det er mange i denne kategorien innsatte som går frem og tilbake mellom fengsel og spesialisthelsetjenesten. Etter korte opphold i psykisk helsevern kommer disse menneskene ofte tilbake til isolasjon i fengslene uten behandlingstilbud.

Fengsler rapporterer selv at dette er en gruppe innsatte som lever under det som kan kategoriseres som umenneskelige forhold. Behandlingen av disse menneskene er uverdigg, og ansvarlige myndigheter må iverksette tiltak slik at de får et behandlingstilbud og at isolasjonen avbrytes.

Aage Thor Falkanger,
sivilombudsmann

Runa Evensen,
Svend Haakon Jacobsen,
Norges Kommunistiske Parti